

ऋणनिर्देश

प्राचीन भारतीय संस्कृतीबद्दल माझ्या मनात स्वाभिमान आणि आवड आहे. त्यासाठी भारतीय इतिहास आणि पुरातत्व यांचा अभ्यास करण्यामागे विशेष प्रेरणा डॉ. सौ. वैजयंती नाईकनवरे यांची आहे. या लघुशोधप्रबंधाची मांडणी करण्यासाठी डॉ. सौ. वैजयंती नाईकनवरे आणि डॉ. श्री. रविकिरण जाधव यांचे अनमोल मार्गदर्शन लाभले. विषयाची सखोलता वाढविण्यासाठी श्रीमती शशिकलाताई मडकी आणि अॅड. श्रीकृष्ण गोडबोले यांनी माझे उद्‌भोदन केले.

विषयाची मांडणी योग्य रितीने होण्यासाठी माझ्या आईने व वडिल श्री. पंचप्पा कोन्हळी यांची मोलाची मदत मिळाली. प्रबंधासाठी साधन सामग्री जमविण्यासाठी अनेक स्थळांना भेटी देणे, छायाचित्रे घेणे, माहिती मिळविणे याबाबत माझे बंधु हणमंत कोन्हळी - भावजय, बहिण व भाऊजी यांनी मदत केली. तसेच या कार्यासाठी मला मुरगामठ धारवाड, सेंट्रल लायब्ररी इन धारवाड, धारवाड युनिव्हर्सिटी आणि वीरशैव रिसर्च सेंटर, बेळगांव (गुंजाळे सर) यांच्या कडून मदत मिळाली.

प्रकल्पाच्या शेवटच्या टप्प्यात संगणकिय काम पूर्ण करण्यासाठी श्री. अमोल मोहिते (कल्पक डिजीटल आर्ट) यांनी तसेच दैनिक लोकमत, सोलापूर यांनी सहकार्य केले. याशिवाय अनेक स्नेह्यांनी वेळोवेळी सहकार्य केले.

वरील सर्वांचा मनःपूर्वक ऋणनिर्देश !

..... कु. विजया पंचप्पा कोन्हळी

सिद्धरामेश्वर : जीवन आणि तत्वज्ञान

प्रस्तावना :

संशोधिकेने एम. फिल या वर्षासाठी प्रबंधामध्ये 'सिद्धरामेश्वर : जीवन आणि तत्वज्ञान हा विषय निवडलेला आहे. या प्रबंधामध्ये, सिद्धरामेश्वर यांच्या जन्माचे रेवणसिद्धेश्वरांनी केलेले भाकित स्पष्ट करून त्यांचा जन्म, त्यांचे नामकरण, बालपण, गुरुभेट, सोन्नलगी (सोलापूर) येथील वास्तव्य तसेच त्यांनी केलेले सामाजिक, धार्मिक कार्य संशोधिका सांगणार आहे. मनुष्याचा भौतिक विकास होत असताना त्याचा आध्यात्मिक विकासही व्हावा म्हणून सदाचाराचे तत्व (जे वीरशैवांचे पंचाचार आहेत) सिद्धरामेश्वरांच्या विचारविश्वातून, त्यांच्या व्यक्तिमत्वातून सांगणार आहे.

सिद्धरामेश्वरांनी सर्वसामान्यांना सदाचाराचा मार्ग दाखविला. सिद्धरामेश्वरांनी अनेक कार्ये केली आहेत. या प्रबंधामध्ये त्या विषयीची पाच प्रकरणे संशोधिका तयार करणार आहे. सिद्धरामेश्वर हे वीरशैव होते. त्यांची माहिती किंवा त्यांच्या जीवन व तत्वज्ञान याविषयी प्रबंध तयार करत असताना वीरशैव धर्माविषयी थोडक्यात माहिती संशोधिका पहिल्या प्रकरणात देणार आहे. तसेच त्या वेळची सामाजिक, राजकीय आणि धार्मिक माहिती संशोधिका थोडक्यात पहिल्या प्रकरणात देणार आहे. दुसऱ्या प्रकरणापासून पाचव्या प्रकरणापर्यंत त्यांच्या जीवन व तत्वज्ञानाविषयी माहिती सांगणार आहे. त्यांचे तत्वज्ञान हे त्यांच्या वचनांतून व्यक्त होते. तर संशोधिका त्यांचे तत्वज्ञान, त्यांनी दिलेली शिकवण प्रकरण चारमध्ये सांगणार आहे. प्रकरण पाच मध्ये संशोधिका स्वतःचे मत व्यक्त करणार आहे.

संशोधिकेच्या अभ्यासाची मर्यादा सोलापूर शहराची असून, त्यात शहरातील विविध लिंगे, अष्ट विनायक, सिद्धरामेश्वरांचे समाधिस्थळ इत्यादींचा अभ्यास आहे. त्यासाठी सर्वेक्षण, निरीक्षण मुलाखती, चर्चा, तज्ज्ञ आणि त्यांच्या साहित्यिक कृती यांचा संदर्भ घेणे या साधनांचा उपयोग केला आहे. जरूरीप्रमाणे संबंधित स्थळांना भेटी देऊन छायाचित्रे घेतली आहेत तसेच माहिती मिळविली आहे. या माहितीचे संकलन करून व संदर्भ ग्रंथ (सूची मागे दिली आहे), शिलालेख यांचा वापर करून सदर शोधनिबंध प्रस्तुत करीत आहे.

अनुक्रमणिका

प्रकरण १	वीरशैव आणि सिद्धरामेश्वर	पृ.क्र. १ ते २९
प्रकरण २	बालपण आणि शिवसाक्षात्कार	पृ.क्र. ३० ते ६१
प्रकरण ३	सिद्धरामेश्वर आणि त्यांचे कार्य	पृ.क्र. ६२ ते १२५
प्रकरण ४	वचने आणि तत्वज्ञान	पृ.क्र. १२६ ते १५४
प्रकरण ५	उपसंहार	पृ.क्र. १५५ ते १६९
	चित्रसूची	पृ.क्र. १७० ते १७१
	संदर्भग्रंथसूची	पृ.क्र. १७२ ते १७५